

Αρχαία ονόματα είναι γραμμένα ψηλά στην οροφή και στους σταλακτίτες αυτού του θαλάμου βαθιά μέσα στη Χρυσόσπηλιά

Ένα πέρασμα, από όπου ίσα που χωράει το σώμα μας, στην κορυφή ενός βαράθρου μάς οδήγησε στις αίθουσες με τις επιγραφές

πιο γνωστή αυτή της Ζήριας, έχει επιβεβαιωθεί ανασκαφικά. Δύο στοιχεία συνδέουν άμεσα τον Ερμή με τη Χρυσόσπηλιά: ο φαλλός και η επιγραφή ΑΡΧΙΑΝΑΞ. Ο πλήνιος φαλλός βρέθηκε κατά τη διάρκεια των ανασκαφών και βαθιά μέσα στο σπήλαιο δίπλα σε φαλλοειδή σταλαγματικό σχηματισμό η επιγραφή ΑΡΧΙΑΝΑΞ. Πολλές γραπτές μαρτυρίες χαρακτηρίζουν τον Ερμή «άνακτα», όπως επίγραμμα της Παλατινής Ανθολογίας, όπου προφωνείται ως «Αρκάδων άναξ και των γυμνασίων επίσκοπος». Η σχέση του φαλλού με τη λατρεία του Ερμή είναι αναμφισβήτητη.

Ήταν ένα από τα σύμβολα του θεού και έφερνε τύχη στους πιστούς. Στο λίκνο της λατρείας του Ερμή, την κεντρική Πελοπόννησο, λατρευόταν ως «Φάλλης» και στην Κυλλήνη είχε στηθεί προς τιμήν του όρθιος φαλλός. Κατά τον Ηρόδοτο, ο φαλλικός Ερμής συνδέεται με τα μυστήρια της Σαμοθράκης. Στην Αττική ο Ερμής θεωρούνταν ως ο προστάτης των νέων και των ασκουμένων. Το ιερό του Ερμή και της Αφροδίτης στην Σύμη Βιάννου της Κρήτης, κατά την αρχαιολογική Αγγελική Λεμπέση, συνδέεται με τελετές ενηλικίωσης και τα περίτμητα ελάσματα που βρέθηκαν εκεί από τις ανα-

σκαφές αποτελούσαν αναθήματα των νέων και ώριμων μελών αριστοκρατικών γενών. Είναι πιθανό η Φολέγανδρος να ήταν ο τόπος της δίμηνης απομόνωσης του φιλήτορος και του ερωμένου στην ύπαιθρο και η Χρυσόσπηλιά το ενδιαίτημά τους.

Ίσως να έφθαναν στη Φολέγανδρο από διάφορα μέρη της Ελλάδας και μια από τις ασκήσεις να ήταν η αναγραφή του ονόματος του εκπαιδευόμενου σε όσο το δυνατό ψηλότερο σημείο στο εσωτερικό του σπηλαίου. Και μόνο η πρόσβαση στις μέσα αίθουσες, ανάμεσα από στενώματα και κάθετα περάσματα, στο σκοτάδι της σπηλιάς, να ήταν μια δοκιμασία. Μόνο με τη συνεργασία πολλών ατόμων θα μπορούσε κάποιος να γράψει το όνομά του δέκα μέτρα ψηλά στο κέντρο της θολωτής οροφής, όπου και ο ικανότερος σύγχρονος αναρριχητής δεν θα μπορούσε να φτάσει. Πολλές γιορτές, όπως τα «Δρόμια» προς τιμήν του Ερμή και τα «Εκδύσια» που γιορτάζονταν σε πολλές ελληνικές πόλεις, συμπεριελάμβαναν εκπαίδευση σε συλλογικές διαδικασίες.

Η μελέτη της Χρυσόσπηλιάς πρέπει να συνεχιστεί με ανασκαφές και περαιτέρω σπηλαιολογικές έρευνες, ώστε να αποκαλυφθούν τα μυστικά της. Μέχρι τότε μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε αφού η Χρυσόσπηλιά κρατάει καλά τα μυστικά της. ■

100.000 χρόνια πριν

Το σπήλαιο, που βρίσκεται στη βορειο-ανατολική πλευρά του νησιού, βόρεια της Χώρας της Φολεγάνδρου και επί της απότομης πλαγιάς του όρους Παλαιοκάστρου, αποτελείται από δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα της εισόδου είναι βαθύ, μήκους περίπου 80 μέτρων και επικοινωνεί με το δεύτερο, δύσβατο τμήμα, μήκους περίπου 70 μέτρων και ποικίλου πλάτους, μέσω ενός μικρού, στενού διαδρόμου. Και οι δύο θάλαμοι χαρακτηρίζονται από πλούσιο σταλαγματικό και σταλακτιτικό διάκοσμο δισκοειδούς μορφής, ο οποίος δημιουργεί μια διαδρομή μήκους περίπου 300 μέτρων στο εσωτερικό του σπηλαίου. Η είσοδος του σπηλαίου σήμερα φράσσεται από ογκόλιθο μαρμάρου, ο οποίος κατέπεσε από την οροφή του σπηλαίου τα τελευταία χρόνια.

Το σπήλαιο βρίσκεται δίπλα στη θάλασσα σε ύψος 30 μέτρων από την επιφάνειά της και αναπτύσσεται μέσα σε σχηματισμούς μαρμάρων, οι οποίοι αποτελούν την κύρια λιθολογία της περιοχής. Η γένεσή του οφείλεται σε φαινόμενα καρστικοποίησης από τη διαβρωτική επίδραση του θαλάσσιου νερού στα πετρώματα. Πρόκειται για μια μακρόχρονη διαδικασία που διαρκεί χιλιάδες χρόνια, κατά την οποία το νερό, διεισδύοντας στα ανθρακικά πετρώματα μέσω των ασυνεχειών τους, τα διαλύει δημιουργώντας τα σπήλαια. Τα φαινόμενα της καρστικοποίησης και της δημιουργίας των σπηλαίων διευκολύνονται πολύ κατά μήκος προϋπαρχόντων ρηγμάτων στα οποία το νερό κυκλοφορεί πιο εύκολα.

Οι σταλαγμίτες και σταλακτίτες, μεγέθους έως και 10 μέτρων, οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί εντός του σπηλαίου, οφείλουν τη δημιουργία τους στο νερό που κυκλοφορεί μέσα στο σπήλαιο μετά τη διάλυση των πετρωμάτων. Το νερό αυτό περιέχει μικρό ποσοστό ανθρακικού ασβεστίου και, όταν παραμένει ακίνητο υπό μορφή σταγόνας για αρκετή ώρα, αποβάλλει μέρος του περιεχόμενου ανθρακικού ασβεστίου, μέχρι να αντικατασταθεί από την επόμενη σταγόνα. Με τον τρόπο αυτό αρχίζει η δημιουργία των σταλακτιτών και σταλαγματιών, η οποία είναι μια ιδιαιτέρως αργή διαδικασία. Η γένεση του σπηλαίου Χρυσόσπηλιά θα πρέπει να άρχισε εδώ και 100.000 χρόνια.

Ευθύμιος Λέκκας,
καθηγ. Δυναμικής Τεκτονικής Εφαρμοσμένης
Γεωλογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

για μια σπηλιά

ΤΕΥΧΟΣ 310 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΜΑΡΤΙΟΥ 2006

ΓΕΩτροόπιο

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ "Ε"

ΜΠΑΪΑ-ΒΡΑΖΙΛΙΑ
Σάμπα με τη φύση

Τεχνητές λίμνες-φράγματα Υδάτινα θαύματα

■ Κύθνος ■ Τελ Αβίβ-Ισραήλ ■ Χρυσοσπηλιά-Φοιλέγανδρος ■ Ιορδανία